

УДК 338.48

А.Г. ЛИЗАНЕЦЬ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та управління економічними процесами,

М.С. МАШКАРИНЕЦЬ

бакалавр за спеціальністю 073 «Менеджмент»,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ ОБЛАСТІ

Організація лікування, оздоровлення й відпочинку складає основу політики держави й філософії діяльності різних оздоровчих закладів.

В Україні наявні різноманітні курортні ресурси та існує розвинута мережа санаторно-курортних установ, великий науковий та практичний досвід роботи задіяного у цій сфері персоналу. На сучасному етапі роль санаторно-курортних установ значно зростає у зв'язку з необхідністю оздоровлення великої частки населення України, яке потрапило під вплив різних негативних факторів як об'єктивного (природні катаклізми, аварії, пандемії), так і суб'єктивного (шкідливі звички, спадкові хвороби, умови праці тощо) характеру.

Основними законодавчими і нормативними актами, що створюють правові умови функціонування санаторно-курортних закладів України є Указ Президента «Про заходи щодо розвитку туризму і курортів України», Закон України «Про курорти», Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», Загальне положення про санаторно-курортний заклад «Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг» та інші.

Санаторно-курортна діяльність позитивно впливає як на стан здоров'я людини так і на економіку держави. Економічним ефектом від її функціонування є доходи санаторно-курортних закладів, а також установ, що належать до підтримуючої інфраструктури - туристичних агентств, закладів харчування, історико-культурних об'єктів та інших підприємств туристичної індустрії, доходи магазинів від покупок, що їх здійснюють відпочиваючі.

Сукупність на певній території різних установ (інтегрованих за кластерним типом), які задовольняють потреби в оздоровленні населення та сформовані на оригінальній інституціональній основі утворюють санаторно-курортний комплекс країни чи регіону [1].

У загальному розумінні санаторно-курортні та оздоровчі підприємства є просторово-організаційною та соціально-економічними системами, головною метою яких є задоволення потреб відпочиваючих у лікуванні, реабілітації та оздоровленні шляхом виробництва та надання комплексної санаторно-курортної та оздоровчої послуги [2].

Суб'єкти санаторно-курортної діяльності характеризуються:

- забезпеченням лікування і відпочинку населення;
- приналежністю до медицини і до туризму;
- продукуванням соціальних і економічних ефектів;
- прямим та опосередкованим впливом на суміжні сфери;
- сприянням визнання популяризації України у глобальному рекреаційному процесі й у культурно-історичному розвитку[2].

До санаторно-курортних установ відносять: санаторії, пансіонати з лікуванням, санаторії-профілакторії, будинки і пансіонати відпочинку, інші оздоровчі заклади.

Розвиток санаторно-курортних комплексів окремих регіонів є похідним від особливостей самого регіону: наявності природно-кліматичних умов, інфраструктури, ресурсного потенціалу.

Щодо Закарпатської області, то тут наявна розвинута мережа санаторно-курортних установ. Санаторії Закарпаття володіють лікувальною базою, висококваліфікованими спеціалістами-медиками, номерним фондом й відіграють важливу роль у розвитку регіонального туризму. Закарпаття славиться прекрасною природою, чистим повітрям, великою кількістю джерел з мінеральною водою, яка використовується з лікувальною метою, помірно континентальним кліматом, багатою флорою і фауною, історією, етнічними й кулінарними особливостями тощо. Закарпатська область є однією з найбільш багатих зон бальнеологічного лікування не тільки в Україні але й у всій Східній Європі.

У мережу санаторно-курортних та оздоровчих закладів області входять: 20 санаторіїв, 7 санаторіїв-профілакторіїв, 28 баз відпочинку, по одному пансіонату з лікування та відпочинку, одна курортна поліклініка та два дитячі оздоровчо-санаторні позаміські заклади цілорічної дії.

Шосту частину перерахованих суб'єктів зосереджено у Свалявському районі, 15,0% – у Мукачівському та по 11,7% – Виноградівському та Хустському районах.

До бальнеологічних ресурсів Закарпатської області відносять: мінеральні води, озокерит, соляні печери, природні комплекси зі сприятливими кліматичними умовами. Найбільш відомими бальнеологічними курортами є: «Поляна», «Верховина», «Сонячне Закарпаття», «Квітка Полонини», «Синяк», «Гірська Тиса», «Шаян», «Свалява», «Усть-Чорна», «Поляна Квасова» та ін. [3].

Незважаючи на цінність та важливість санаторно-курортних закладів області, їх функціонування та розвиток в сучасних умовах обтяжені рядом проблем.

Одним із негативних чинників впливу на прибутковість даного виду діяльності є той факт, що економічний розвиток рекреаційної галузі в регіоні з сезонною спрямованістю відпочинку і оздоровлення у більшості випадків поступається рівню розвитку галузей промисловості і торгівлі.

Суттєвим є вплив на результативність діяльності закладів санаторно-курортного комплексу: короткочасності курортного сезону; непрогнозованість погодних умов; невизначеність об'єму споживаних послуг; висока міра їх безкоштовного надання окремим категоріям населення.

До інших чинників, які стримують розвиток закладів санаторно-курортного спрямування в області, слід віднести: відсутність досконалого економічного механізму управління діяльністю санаторно-курортного господарства; зношеність основних фондів; практична відсутність інвестицій у галузь; неефективний маркетинг; низький рівень інноваційного менеджменту; низька якість обслуговування споживачів у деяких санаторно-курортних закладах.

Проте в той же час, санаторно-курортний комплекс при ефективній стратегії і тактиці його функціонування, а також оптимальній системі регіонального менеджменту може стати пріоритетною і бюджетоутворюючою галуззю Закарпатської області, що має природно-кліматичні передумови для його розвитку.

Виправлення цієї ситуації можливе при здійсненні низки заходів, як на макрорівні, на рівні регіону, так і на рівні самих суб'єктів господарювання у даній сфері.

Так, держава має низку можливостей для організації підтримки позитивних результатів курортної діяльності з урахуванням необхідності збереження природних курортно-рекреаційних ресурсів. Серед основних інструментів впливу на формування попиту на курортні послуги, які необхідно активізувати, слід виділити [4]:

1) державний маркетинг національного курортного продукту та продуктів (послуг) конкретних курортів, який зазвичай переслідує мету створення привабливого іміджу курортної діяльності;

2) стимулювання витрат на споживання курортних послуг (у тому числі шляхом часткового фінансування споживання курортних послуг);

3) регулювання цін на курортні послуги (включаючи застосування пільг з непрямих податків, які включаються до ціни курортної послуги, а також встановлення державних регульованих цін на окремі курортні послуги);

4) формальні обмеження діяльності підприємств курортного бізнесу (ліцензування, стандартизація та сертифікація курортних послуг, що надають курортні заклади);

5) вжиття заходів для полегшення доступу споживачів до курортних послуг;

6) підтримку заходів у сфері розвитку соціального партнерства у курортній сфері.

До пріоритетних заходів регіонального та корпоративного характеру, спрямованих на управління розвитком санаторно-курортних закладів Закарпаття, доцільно віднести залучення інвестицій, активізацію інноваційної діяльності, розширення асортименту санаторно-курортних послуг, координацію діяльності в цій сфері усіх зацікавлених суб'єктів підприємництва.

Особливо вагомими для підтримки конкурентоспроможності та підвищення рівня прибутковості окремих закладів санаторно-курортного спрямування на сучасному етапі вважаємо впровадження у практику їх діяльності продуктивних інновацій.

Затребуваними та ефективними можуть стати для санаторіїв Закарпаття, наприклад, такі продуктивні інновації як:

- аероіотерапія — фізіотерапевтичний метод, що полягає у використанні з лікувально-профілактичною метою певних частинок — аероіонів, які містяться у повітрі і є носіями електричних зарядів. Природна аероіонізація забезпечується тривалим перебуванням в місцевості із чистим іонізованим повітрям — в горах, біля водопаду, на березі моря під час прибою, під час грози, в хвойному лісі. У санаторії для отримання аероіонів використовують апарат аероіотерапії люстра Чижевського. При цьому в організм мобілізуються захисні сили, покращується функція дихання, зменшується кисневе голодування організму, проявляється заспокійлива, бактерицидна, гіпосенсибілізуюча, тонізуюча та метаболічна дія;

- аромотерапія — метод лікування, який заснований на вдиханні повітря, яке насичується летючими ароматичними речовинами, що виділяються рослинами: фітонциди, терпени, ефірні олії. Для насичення повітря ароматичними речовинами у санаторії використовують аромолампку і ефірні олії. Ефірні олії отримують із квітів, листя, стебел, коріння, плодів та насіння, а інколи — і з усієї рослини. Більшість із них є антисептиками та пригнічують мікроорганізмами;

- лікуванням магнієм: бішофітні ванни; електрофорез з магнієм; магнітотерапія з магнієм; ультразвукова терапія з магнієм; теплотікування з магнієм; масаж з магнієм; пероральне вживання магнію;

- спелотерапія - це лікування солями;

- кріосауна-лікування холодом, використовується для оздоровлення та омолодження організму.

Таким чином, подальший розвиток санаторно-курортного комплексу вимагає реалізації якісної державної соціальної політики щодо подальшого підвищення рівня та якості життя населення; підвищення ефективності державного регулювання курортно-рекреаційної сфери; залучення інвестицій у дану сферу; розвитку інформаційно-рекламної й маркетингової діяльності санаторно-курортних установ; збалансування цінової політики та якості основних і додаткових санаторно-курортних послуг, удосконалення організації діяльності санаторно-курортних закладів, спрямована на зменшення витрат з їх утримання та здешевлення вартості путівок; забезпечення санаторно-курортних установ кваліфікованими фахівцями.

Список використаних джерел:

1. Влащенко Н.М. Соціально-економічний механізм розвитку санаторно-курортного комплексу регіону: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.05. Харківська нац. академія міського господарства. Харків, 2009. 21 с.

2. Мазаракі А. А., Ведмідь Н. І. Санаторно-курортні та оздоровчі підприємства: структурні параметри розвитку. *Економіка розвитку*. 2013. № 3. С. 51-55.
3. Закарпаття – санаторії та туризм Головне управління статистики в Закарпатській області. *Статистичний збірник*. Ужгород, 2018. – 101 с.
4. Бойко Є.О. Удосконалення державного управління рекреаційного бізнесу URL : http://tourlib.net/statti_ukr/bojko3.htm (дата звернення: 28.03.2020).

УДК 338.48

О.В. МАКСЮТОВА
аспірант спеціальності 051 «Економіка»,
Науковий керівник: д.е.н., проф. Проскура В.Ф.,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

ІНТЕГРУЮЧА РОЛЬ ТУРИЗМУ У РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Напрями та тенденції розвитку як національної, так і регіональної економік в сучасних умовах визначають закономірності глобальних процесів, які обумовлюють конкурентоздатність держави, регіону й окремого підприємства, формування нової структури світогосподарських зв'язків. Відповідно, однією з основних складових глобалізації виступає міжрегіональна економічна інтеграція, включаючи прикордонні території окремих національних господарств.

Для учених, дослідників в області регіональної економіки актуальними залишаються питання розміщення продуктивних сил на території країни та регіонів, економічної оцінки їх ефективності й інтеграційної взаємодії територій.

Обґрунтування розміщення продуктивних сил, напрями міжрегіональної та міжтериторіальної інтеграції повинні визначатися тенденціями глобальних процесів, що обумовлюють економічну спроможність і конкурентоспроможність кожної держави, регіону, підприємства, організації.

В умовах актуалізації на теперішній час зміни парадигми регіональної політики – від підтримки регіонів за рахунок засобів державного бюджету через різні програми допомоги і розвитку до створення та підтримки умов для їх саморозвитку зростає значущість інтеграційної взаємодії територій. Як відомо, структурну динаміку національних моделей якнайкраще відбивають показники територіальної і функціональної інтеграції, а також рівень конкурентоспроможності суб'єктів країни і характер розподілу ресурсів між ними.

Самостійні регіональні соціально-економічні системи потрібні до певної міри для збереження рівноваги в центрі, оскільки завдяки їх існуванню скорочуються витрати державних коштів на інфраструктуру та рішення соціальних проблем, включаючи проблеми зайнятості.

Використання різноманітних форм інтеграційної взаємодії економічних систем різного рівня служить найважливішою рушійною силою самореалізації і розвитку територій, нарощування їх потенціалу і ефективнішого використання конкурентних переваг. При цьому безперечно твердження того, що чим повніше суб'єкти держави і муніципальні утворення використовуватимуть потенціал інтеграційної взаємодії і розвитку, тим активніше відбуватимуться процеси адаптації регіональної економіки до сучасних бізнес-стратегій і, відповідно, виникнуть нові можливості для самореалізації територій.

Варіанти інтеграційної взаємодії господарюючих суб'єктів різного рівня сучасні дослідники розділили на дві мега форми: територіальна (міждержавну, міжрегіональну), здійснювана, переважно, за ініціативою державних, регіональних або місцевих органів влади і управління; і виробничу (вертикальну, горизонтальну та ін.) інтеграцію,

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>